

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจะได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. หลักและทฤษฎีการสื่อสาร
3. การสอนภาษาไทย
4. การสอนเขียนเพื่อการสื่อสาร
5. การเรียนแบบร่วมมือ (cooperative learning)
6. การสอนโดยใช้กิจกรรม CIRC (cooperative integrated reading and composition)
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทดลองใช้วิธีการสอน CIRC กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จึงได้ศึกษาสาระของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับระดับชั้นของนักเรียน เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องบรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ และด้วยในขณะนี้ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างหลักสูตรเดิมกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จากการศึกษาระบบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเขียนนั้นผู้วิจัยพบว่า ทั้ง 2 หลักสูตรได้ให้ความสำคัญเรื่องการสอนเขียนเพื่อสื่อสารไว้มากเช่นเดียวกัน เพราะถือว่าเป็นทักษะสำคัญที่มนุษย์จะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และอยู่ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขมากยิ่งขึ้น ดังจะได้เสนอรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

1. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533)

1.1 หลักการของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ที่เกี่ยวข้องกับวิชาภาษาไทยได้แก่

ข้อที่ 1 วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับที่ต้องเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 โดยเน้นให้เลือกกลุ่มวิชาตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจ เพื่อผู้เรียนจะได้ยึดเป็นอาชีพต่อไป ถ้าจะเลือกศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ต้องพยายามเลือกให้กระจายกลุ่มทั้ง 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา กลุ่มความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับภาษาไทย และกลุ่มความรู้ทางวรรณคดี

ข้อที่ 2 มุ่งฝึกนักเรียนให้มีประสบการณ์เพื่อให้เกิดความรู้ความชำนาญที่จะนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริง เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมหรือเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นซึ่งทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกจะสนองหลักการนี้ได้ดียิ่ง เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการพัฒนาทักษะทางภาษา

ข้อที่ 3 มุ่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตท้องถิ่นและประเทศชาติ กระบวนการเรียนรู้ทางภาษาจะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ใฝ่แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อันจะเป็นผลดีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองต่อไป

1.2 จุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อที่ 1 ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษา รู้จักสังเกตลักษณะของภาษาไทยโดยทั่ว ๆ ไป เน้นด้านการประยุกต์ใช้คือเมื่อมีความรู้แล้วสามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องตามหลักการและระเบียบของภาษา

ข้อที่ 2 ให้ผู้เรียนเกิดความคล่องแคล่ว ชำนิชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางภาษาต่าง ๆ ให้ดีขึ้นทั้งทางการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เมื่อทักษะดี การใช้ประโยชน์จากภาษา และการอยู่ร่วมกันในสังคมจะดีขึ้น

ข้อที่ 3 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและวิเคราะห์เรื่องราวที่ได้ฟังหรือได้อ่าน การเรียนการสอนจึงต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น อภิปรายโต้แย้งใช้เหตุผลต่าง ๆ

ข้อที่ 4 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน สามารถอ่านหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจ ถูกต้องและรวดเร็ว ให้ผู้เรียนรู้จักเลือกอ่านหนังสือดี มีรสนิยมในการอ่าน

ข้อที่ 5 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของภาษาไทยในฐานะที่เป็นเครื่องมือการสื่อสารระหว่างคนไทยด้วยกัน การมีภาษาใช้เป็นของตนเองเป็นประโยชน์และเป็นสิ่งที่คนไทยควรภาคภูมิใจ ควรปลูกฝังค่านิยมที่ดี เช่น ความรู้เกี่ยวกับลักษณะที่ดีของภาษาไทย การใช้ภาษาไทยในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ด้วย

ข้อที่ 6 มุ่งให้ผู้เรียนมีความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดีตามวัย และศักยภาพ สามารถอ่านและเข้าใจวรรณคดีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และวรรณกรรมร่วมสมัยที่สร้างสรรค์ขึ้นในปัจจุบัน

ข้อที่ 7 มุ่งให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือในการศึกษาหรือค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง หลังจากที่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาไปแล้ว เป็นการพัฒนาตนเองให้มีความรู้กว้างขวางยิ่ง ๆ ขึ้นไปตามความสนใจ (กรมวิชาการ, 2536, หน้า 11)

1.3 เนื้อหาวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิชาบังคับที่ต้องเรียนมี 6 รายวิชาคือ ท 401, ท 402, ท 503, ท 504, ท 605, และ ท 606 แต่ละวิชามีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ตลอดทั้งภาคเรียน โดยมุ่งเน้นทักษะและเจตคติคือให้ผู้เรียนใช้ทักษะภาษาในการสื่อสารได้ดี เป็นคนช่างสังเกตมีความคิดเชิงวิจารณ์มีค่านิยมและรสนิยมอันพึงประสงค์ถึงเห็นความจำเป็นที่ต้องใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมแก่กาลเทศะและบุคคล

คำอธิบายรายวิชาภาษาไทย รหัส ท 402 เนื้อหาครอบคลุมทั้งในด้านหลักภาษาการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารและวรรณคดี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ฝึกการฟัง พูด อ่าน เขียน โดยฟังการเสนอเรื่องในรูปแบบต่าง ๆ ที่ให้ความรู้ความเพลิดเพลินและข่าวสารทั้งในส่วนที่เป็นการฟังจากบุคคลและจากสื่อ พูดระหว่างบุคคลและพูดในกลุ่มทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อ่านงานเขียนบันเทิงคดีและสารคดีที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง เขียนในลักษณะบรรยายหรือสรุปความในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างรวดเร็วและคล่องแคล่วในการจับใจความสำคัญ แยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น ตีความแสดงออกได้ตรงตามวัตถุประสงค์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่รับรู้ สามารถใช้ภาษาได้อย่างสุภาพเหมาะสมกับสถานการณ์ เห็นคุณค่าและความงามของภาษา

ข้อความที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้คือส่วนของหลักการในข้อที่ 1, 2, และ 3 จุดประสงค์หลักสูตรข้อที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 7 และสอดคล้องกับเนื้อหาที่กล่าวไว้ว่าเขียนในลักษณะบรรยายหรือสรุปความในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปวิเคราะห์เพื่อเตรียมจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับหลักสูตรให้มากที่สุด

2. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทย ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีรายละเอียดดังนี้

สาระที่ 1 : การอ่าน

มาตรฐานที่ 1.1

ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 : การเขียน

มาตรฐานที่ 2.1

ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ เรียงราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและเขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 : การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐานที่ 3.1

สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึก ในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 : หลักการใช้ภาษา

มาตรฐานที่ 4.1

เข้าใจธรรมชาติและหลักเกณฑ์ของภาษาไทย การเปลี่ยนของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษาและรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐานที่ 4.2

สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้และใช้ภาษาเสริมสร้างลักษณะนิสัยบุคลิกภาพและความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 : วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐานที่ 5.1

เข้าใจแสดงความคิดเห็นวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและซาบซึ้ง และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในวงชั้นที่เกี่ยวกับหัวข้อที่ผู้วิจัยศึกษา คือ สาระสาระที่ 2 เรื่องการเขียน มาตรฐานการเรียนรู้ที่ 2.1 ช่วงชั้นที่ 4 ระดับ ม.4 – ม.6 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ข้อที่ 1 สามารถเขียนเรียงความ ย่อความ อธิบาย ชี้แจง เขียนโน้มน้าวใจ เขียนแสดงทัศนะ เขียนบันทึกคดีสารคดี เขียนเชิงสร้างสรรค์ และเขียนเชิงวิชาการ ใช้กระบวนการเขียน พัฒนาการเขียน

ข้อที่ 2 มีมารยาทในการเขียน และมีนิสัยรักการเขียน รู้จักตั้งประเด็นหัวข้อได้ตามจุดประสงค์ทั้งด้านวิชาการและด้านบันทึกคดีเรียบเรียงงานเขียน โดยมีการอ้างอิงข้อมูลสารสนเทศได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งรู้จักทบทวนขัดเกลางานเขียนของตน (กองวิชาชีพครู, 2545, หน้า 42-45)

สาระและมาตรฐานในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กล่าวถึงเรื่องการเขียนไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ง่าย เพราะหลักสูตรได้ระบุการเขียนแต่ละประเภท แต่ละ

รูปแบบไว้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง เพียงแต่สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดแบ่งเนื้อหาในระดับ จากช่วงชั้นเอาเองตามความเหมาะสม

กล่าวโดยสรุปได้ว่าหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524(ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้ความสำคัญและเล็งเห็นความจำเป็นในการที่จะฝึกทักษะภาษาเขียนให้กับผู้เรียน โดยมีการกำหนดจุดประสงค์และเนื้อหาไว้ในหลักสูตรตรงกันคือ ให้มีการฝึกทักษะการเขียนในลักษณะรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถใช้ภาษาไทยและใช้กระบวนการเขียนสื่อสารได้อย่างรวดเร็วแคล่วคล่องและมีประสิทธิภาพ เพราะถือว่าเป็นทักษะพื้นฐานหนึ่งที่มนุษย์จะต้องใช้ในการติดต่อสื่อสารเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักและทฤษฎีการสื่อสาร

ในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์นั้นมีวิธีการมากมายหลายแบบสุดแต่ความสะดวก ความเหมาะสม หรือความพึงพอใจของผู้สื่อสาร โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้มนุษย์มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นการติดต่อสื่อสารจึงขยายวงกว้างมากขึ้น มีการพัฒนาวิธีการติดต่อสื่อสารที่สะดวก รวดเร็วชัดเจนและถูกต้องโดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ มากมาย แต่อย่างไรเสียการติดต่อสื่อสารก็ยังมีหลักการและทฤษฎีที่ไม่แตกต่างกันในการที่จะทำให้การสื่อสารประสบความสำเร็จได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจทั้งฝ่ายผู้รับสารและฝ่ายผู้ส่งสาร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาหลักและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้างานวิจัยในครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังจะเสนอตามลำดับต่อไปนี้คือ

1. ประวัติและการพัฒนาการของการสื่อสาร

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นสถาบันต่าง ๆ มีการใช้การสื่อสารเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ คำพูดเป็นรูปแบบของการสื่อสารขั้นพื้นฐานที่สุดที่มีการพัฒนาขึ้นมาพร้อม ๆ กับสังคมมนุษย์ นับตั้งแต่ก่อนยุคประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน ฮาโรลด์ เอ. อินนิส (Harold A. Innis) นักสังคมวิทยาชาวแคนาดาเชื่อว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการสื่อสารการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของสังคมจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น การนำวิธีการพิมพ์แบบใหม่เข้ามาในยุคแรก ๆ เป็นเหตุให้ระบบศักดินาในยุโรปค่อย ๆ หดหายไป ต่อมารูปแบบการเขียนเป็นการสื่อสารที่วิวัฒนาการขึ้นในลำดับต่อมาโดยเริ่มจากการวาดภาพตามผนังถ้ำ การเขียนอักษรภาพ พร้อม ๆ กับการคิดประดิษฐ์วิธีเขียนในลักษณะต่าง ๆ หลังจากนั้นจึงเกิดมีการเขียนหนังสือ ซึ่งถือเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแรกสุดที่มนุษย์ใช้สำหรับบันทึกความรู้ และถ่ายทอดเหตุการณ์ในสังคม พื้นฐานของการพิมพ์หนังสือเริ่มแรกโดยชาวเยอรมันและการทำแท่นพิมพ์ของจีน

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เกิดขึ้นสืบต่อมา จากนั้นการสื่อสารเริ่มมีในรูปแบบของวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และด้วยความพยายามและความต้องการของมนุษย์ด้วยระยะเวลาอันยาวนาน ยังผลให้การสื่อสารก้าวไกลดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบันประกอบกับความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงเป็นยุคของการสื่อสารระยะที่ก้าวไกลและมีประสิทธิภาพ ทั้งในแง่ของการรวบรวม การเก็บรักษา การถ่ายทอด และการรับข่าวสารของมนุษย์ (ชวรัตน์ เชิดชัย, 2540, หน้า 46-47)

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร

นักทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ มองบทบาทของการสื่อสารครอบคลุมถึงทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาหรือเป็นปริณิตยแห่งภาษาไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาในลักษณะการสื่อสารในบุคคลหรือการใช้ภาษาระหว่างกลุ่มบุคคล นักทฤษฎีทางสังคมศาสตร์มีความเชื่อว่า การสื่อสารมีบทบาทหน้าที่ช่วยให้การดำรงชีวิตเป็นไปได้และเป็นไปอย่างมีปกติสุข แต่การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพอวัยวะการสื่อสารและระบบการสื่อสารอยู่ในสภาพปกติเช่นเดียวกัน

นักทฤษฎีทางสังคมศาสตร์มองไปที่การสื่อสารในสังคม โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม อาจแบ่งแบบจำลองออกเป็น 2 แบบ แบบแรกมีการให้ข่าวสารการให้ความคิดเห็นชักจูงใจ การให้การศึกษาและให้ความบันเทิง แบบที่ 2 แยกบทบาทหน้าที่ด้านจิตวิทยาสังคมออกจากบทบาทหน้าที่สื่อสารทางปัญญาอย่างเห็นได้ชัดเจน

ในขณะที่นักการเมืองมองว่าการสื่อสารมีบทบาทหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางการเมืองของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสารมวลชนมักต้องเป็นกลไกของระบบการเมืองและบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารต้องเปิดโอกาสให้ผู้รับสารทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข่าวสารความคิดเห็น

เมื่อได้สรุปวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของการสื่อสารดูแล้ว พอสรุปได้ว่าบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและสังคม เป็นเครื่องมือติดต่อเชื่อมโยงของชีวิต สังคม องค์กร ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ จนสามารถกล่าวได้ว่า การสื่อสารคือสังคมหรือสังคมก็คือการสื่อสาร เพราะไม่ว่าสังคมนั้นจะมีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็กเพียงใด จะมีลักษณะเป็นสังคมรูปแบบธรรมชาติ (gemeinschaft) หรือสังคมนิคมเป็นทางการ (gesellschaft) การสื่อสารจะต้องเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นเสมอ

3. องค์ประกอบของการสื่อสาร

การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบของการสื่อสาร นักทฤษฎีการสื่อสารนิยมใช้แบบจำลองการสื่อสารเพื่ออธิบายปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการสื่อสารของมนุษย์ แบบจำลองคือการแสดงกระบวนการอันเป็นธรรมชาติของการสื่อสาร

หรือเป็นการแสดงลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในการสื่อสาร ซึ่งมีนักทฤษฎีได้สร้างแบบจำลองไว้เป็นจำนวนมาก แต่ถึงแม้ว่าแบบจำลองจะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่แบบจำลองแต่ละแบบจะมีองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารที่เหมือนกันคือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางหรือสื่อ และผู้รับสาร ดังจะได้อธิบายรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้ส่งสาร (sender) คือบุคคลซึ่งเป็นผู้เริ่มต้นส่งสารไปยังผู้อื่น ผู้ส่งสารจะทำหน้าที่เป็นผู้เข้ารหัส (encoding) อันเป็นการแปลสารให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นแทนความคิด ได้แก่ ภาษา และอากัปกิริยาท่าทางต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะส่งผู้ส่งสารส่งผ่านทางการติดต่อไปทางใดทางหนึ่ง อันเป็นวิธีที่เหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุดที่ให้ผู้รับสารนั้นไปถึงมือผู้รับ ดังนั้นในการสื่อสารสถานการณ์หนึ่ง ๆ ผู้ส่งสารถือเป็นบุคคลสำคัญในการที่จะเป็นผู้เริ่มต้นทำให้กระบวนการสื่อสารนั้นเกิดขึ้น

สาร (message) คือเรื่องราวที่มีความหมายและแสดงออกมาโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้

ช่องทางหรือสื่อ (channel or medium) คือช่องทางหรือสื่อที่นำสารไปยังผู้รับสาร โดยทั่วไปแล้วสารที่ถูกจะเข้าไปสู่ระบบการรับรู้ของมนุษย์โดยผ่านประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งหรือหลายทาง ได้แก่ ประสาทตา ประสาทหู ประสาทจมูก ประสาทกาย ประสาทลิ้น แต่ในการสื่อสารสำหรับคนที่อยู่ห่างไกลกันมนุษย์จะใช้ช่องทางดังกล่าวไม่ได้ แต่มนุษย์จะต้องสร้างสื่อขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องช่วยให้การติดต่อระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารมีความเป็นไปได้

ผู้รับสาร (receiver) คือผู้ที่รับรู้ความหมายตามเรื่องราวที่ผู้ส่งสารส่งผ่านสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งมา และมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อการส่งสาร ผู้รับสารเป็นองค์ประกอบสุดท้ายในกระบวนการสื่อสารที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เพราะในการรับสารหากผู้รับสารไม่พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดและรับรู้ความหมาย การสื่อสารก็จะไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการสื่อสารนั้นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารจะมีบทบาทร่วมกันอยู่ในกระบวนการสื่อสาร ถ้าไม่มีผู้ส่งสาร และผู้รับสารแล้ว การสื่อสารก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ ในกระบวนการสื่อสารบางครั้งไม่อาจชี้ชัดได้ตายตัวว่าใครเป็นผู้ส่งสารและใครเป็นผู้รับสาร เพราะในการสื่อสารนั้นทั้ง 2 คนต่างก็จะมีบทบาทเป็นทั้งผู้รับสารและเป็นทั้งผู้ส่งสาร โดยสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปจนกว่าการสื่อสารจะบรรลุเป้าหมาย

4. สัญลักษณ์ทางภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

สัญลักษณ์ทางภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร มนุษย์จะใช้ภาษาในการสื่อสาร 3 ทางด้วยกันคือ

1. ทางเสียง ได้แก่ ทักษะการฟัง และการพูด
2. ทางตัวอักษร ได้แก่ ทักษะการอ่านและการเขียน
3. ทางกาย ได้แก่ การใช้ภาษาไปแสดงความรู้สึกรักนึกคิดด้วยสีหน้าท่าทางต่าง ๆ การสื่อสารทั้ง

3 ทางนี้มีเป้าหมายหลักที่สำคัญคือ ความต้องการของมนุษย์ในเรื่องความเข้าใจในความหมายของการสื่อสารซึ่งกันและกันทั้งสิ้น ลำดับในการพิจารณาทักษะทางภาษาที่สำคัญจึงเริ่มขึ้นที่ความหมาย เนื่องจากมนุษย์ต้องการที่จะแสวงหาความหมายในการสื่อสารเป็นสำคัญ ภาษาเริ่มต้นจากการเข้าใจความหมาย จนเกิดเป็นความคิดรวบยอดที่เรามีอยู่เดิมแล้วจึงสื่อด้วยตัวสัญลักษณ์หรือตัวอักษรที่จะใช้แทนเสียง และความหมายเพื่อสื่อความที่เราเข้าใจจากความคิดรวบยอด ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติของการสื่อความหมายที่มนุษย์ต้องการในการสื่อสาร การสอนภาษาจากพื้นฐานที่มีความเป็นธรรมชาติ จะช่วยให้การเรียนรู้การสื่อสารเกิดการเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้นตอน สามารถสร้างเจตคติที่ดีในการเรียนภาษาด้วย การรับรู้และการเรียนรู้ภาษาตามกระบวนการดังกล่าว จะมีประสิทธิภาพต่อเนื่องกัน และเกิดประสิทธิผลในการสื่อความหมายอย่างครบวงจร (เสาวลักษณ์ รัตนวิษฐ์, 2536, หน้า 21)

5. **ทฤษฎีการสอนเพื่อการสื่อสาร (the communicative teaching approach)**

ตามหลักการของการจัดหลักสูตรวิชาภาษาไทยโดยทั่วไปแล้วมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารได้ในชีวิตประจำวันทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน นอกจากนี้ต้องมีความสามารถในการคิดเป็นทำเป็นรักและสนใจการอ่านมีความเข้าใจในวัฒนธรรมทางภาษา ทั้งนี้เพื่อการสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมถูกต้องตามกาลเทศะ เมื่อหลักสูตรภาษาไทยเน้นการสอนเพื่อการสื่อสารตามหลักสากลนิยมแล้ว การพิจารณาแนวคิดทฤษฎีการสอนเพื่อการสื่อสารจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สอนทุกคนพึงพิจารณาและวิเคราะห์ให้ให้แจ่มแจ้งถึงหลักการและการดำเนินการสอนให้เป็นรูปธรรม หลักการสอนที่สำคัญของการสอนเพื่อการสื่อสารคือ การมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาได้ทุกทักษะทุกสถานการณ์ ทั้งในสังคมชุมชนและในชีวิตประจำวันดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องสร้างโอกาส หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ซึ่งทั้งนี้การติดต่อสื่อสารจะมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อผลที่ตอบสนองเป็นที่น่าพึงพอใจทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2540, หน้า 3)

ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนนั้น ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะมีโอกาสฝึกทักษะการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันได้จริง ปัญหาสำคัญในการพิจารณาการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อการสื่อสารคือการพิจารณาหาวิธีการจัดลำดับกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะทางภาษาได้ครบวงจร ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลายถูกต้องตามกระบวนการและเป็นไปตามธรรมชาติของการพัฒนาทักษะภาษาและครบวงจรในกระบวนการคือ ให้ผู้เรียนได้เข้าใจภาษา ได้ความคิดรวบยอดในการสื่อสารจากบริบททางภาษา (context) หนึ่ง ๆ เสียก่อนจากนั้นจึงให้ผู้เรียนถ่ายทอดความคิดเป็นภาษาพูดและเป็น

ภาษาเขียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการเขียนการอ่านรวมทั้งการใช้ภาษาโดยซึ่งผู้เรียนจะแสดงออกทางสีหน้าท่าทางเพื่อสื่อความหมายตามความคิดของตน การพัฒนาทักษะด้วยกระบวนการดังกล่าวกระทำได้ไม่ยากและครบวงจรอย่างเป็นธรรมชาติที่สุด วิธีกระตุ้นคือการจัดบริบททางภาษาที่ใช้กันในชีวิตประจำวันนำมาจัดเป็นบทเรียนหรือกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เข้าใจด้วยอาศัยเทคนิควิธีการของผู้สอน จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาสื่อความหมายตามที่ตนต้องการผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการสื่อความนั้น ๆ นอกจากนี้ผู้เรียนจะเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเองที่เกิดจากการสื่อสารทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนภาษาและการเรียนรู้ในการที่จะแก้ปัญหาของตนเองได้ (เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย, 2536, หน้า 22-23)

สรุปได้ว่า การสื่อสารนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนในสังคมจะต้องใช้เพื่อการดำรงชีวิต สังคมมนุษย์ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการติดต่อซึ่งกันและกัน การสื่อสารเป็นวิธีเดียวที่จะทำให้ผู้อื่นเข้าใจเราและเราเข้าใจผู้อื่น แต่ปัญหามีอยู่ว่าทำอย่างไรการสื่อสารนั้นจะมีประสิทธิภาพและได้ผลดี วิธีประการหนึ่งก็คือ การฝึกทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยใช้หลักและทฤษฎีการสื่อสารเป็นแนวทางในการเรียนรู้และฝึกฝน

การสอนภาษาไทย

การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมีความสำคัญและจำเป็นมาก ครูผู้สอนภาษาไทยต้องศึกษาวิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเป็นที่น่าสนใจของผู้เรียน ซึ่งต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะตัวทั้งศาสตร์และศิลป์ ตลอดจนต้องศึกษาหลักจิตวิทยาที่จะนำมาใช้ประกอบในการสอนวิชาภาษาไทย

ความหมายของการสอน

การสอนหมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การเรียนรู้คือ การบวนการที่ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์เป้าหมายของการสอน ดังนั้น เพื่อให้การสอนบรรลุตามเป้าหมายกำหนด ผู้สอนต้องจัดการสอนอย่างมีกระบวนการและมีระบบให้ครบองค์ประกอบของการสอนได้แก่ การตั้งจุดประสงค์การสอน การกำหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2537, หน้า 20)

ความหมายของการสอนภาษาไทย

การสอนภาษาไทยหมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยมีกิจกรรมการถ่ายทอด ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามจุดประสงค์ เนื้อหา ที่กำหนดไว้ใน

หลักสูตรวิชาภาษาไทย ซึ่งวิธีการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนลักษณะต่าง ๆ ได้มีการเสนอแนะไว้ในคู่มือการสอนภาษาไทยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งการสอนภาษาไทยนี้อาจใช้วิธีการบรรยาย อธิบาย ชักถาม ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม การดำเนินการสอนในแต่ละคาบสามารถใช้วิธีการที่หลากหลายควบคู่กันไป โดยพิจารณาให้สอดคล้องเหมาะสมกับจุดประสงค์ และเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ (กรมวิทย์ทางการศึกษา, 2536, หน้า 22)

หลักการสอนภาษาไทย

หลักการสอนภาษาไทยนอกจากจะต้องอาศัยหลักการสอนตามหลักการทั่วไป และอาศัยหลักจิตวิทยาต่าง ๆ แล้วการสอนภาษาไทยยังมีหลักการเฉพาะตามลักษณะลักษณะธรรมชาติของวิชาในการฝึกทักษะในรูปแบบต่าง ๆ ดังจะได้เสนอตามลำดับต่อไปนี้คือ

1. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ต้องจัดอย่างมีกระบวนการ เช่น การฝึกทักษะต่าง ๆ โดยใช้รูปแบบของการสอนทักษะ ฝึกความคิดและวิจารณ์ญาณในการใช้ภาษาไทยโดยใช้รูปแบบของการฝึกทักษะกระบวนการคิดการฝึกให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่ม การส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนภาษาของตนเอง โดยใช้ทักษะกระบวนการพัฒนาเป็นต้น

2. วิธีสอนภาษาไทย ครูต้องรู้จักเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการสอนภาษาไทย โดยเลือกให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและกิจกรรมในทักษะต่าง ๆ วิธีสอนที่ควรนำมาใช้ เช่น การบรรยาย การอภิปราย การสาธิต การแบ่งกลุ่มค้นคว้า การแบ่งกลุ่มระดมความคิด การแบ่งกลุ่มทำงาน การค้นคว้ารายบุคคล การสอนเป็นรายบุคคล การแสดงบทบาทสมมติ การใช้เพลงและเกม การใช้บทเรียนสำเร็จรูป การใช้ศูนย์การเรียนรู้ การใช้สถานการณ์จำลอง และการสอนเป็นคณะ

3. การสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา จะต้องพยายามสอนให้ทักษะทางภาษามีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันในลักษณะบูรณาการ ซึ่งจะต่างจากการสอนนักเรียนในระดับปฐมวัยที่ผู้สอนอาจเริ่มจากทักษะใดทักษะหนึ่งที่ย่อย ๆ ก่อนแล้วจึงเรียนทักษะการเขียน ซึ่งต่างจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่จะมีทักษะพื้นฐานอยู่มากพอสมควรซึ่งการสอนสามารถพัฒนาได้ในหลาย ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กันจึงจำเป็นต้องจัดการสอนแบบทักษะสัมพันธ์ เพื่อให้เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของนักเรียนให้มากที่สุดและสอดคล้องกับหลักสูตร

4. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการการเรียนรู้สรุปได้ดังนี้

4.1 คิดวิเคราะห์วิจารณ์ ให้ผู้เรียนสังเกตข้อความที่ครูสื่อสารแล้วคิดวิเคราะห์และอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง ผู้รับสาร โอกาสที่ใช้ในการสื่อสาร และวิธีการ

2. คำนึงถึงลักษณะและพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น ครูต้องเข้าใจนักเรียนที่ตนเองสอนเป็น
แนวทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม

3. ใช้หลักจิตวิทยาในการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนภาษาไทยมีประสิทธิภาพดีขึ้น
ควรใช้หลักจิตวิทยาดังต่อไปนี้

3.1 ความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual difference) โดยคำนึงถึงว่านักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันด้านความรู้ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจและทักษะต่างกัน

3.2 กฎแห่งความพร้อม (readiness) โดยนักเรียนต้องมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

3.3 กฎแห่งการฝึกฝน (law of exercise) เป็นกฎที่ชอร์นไคค์ กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ต้องมีการฝึกฝนหรือการกระทำอยู่เสมอ ซึ่งวิชาภาษาไทยนั้นเป็นวิชาทักษะที่ไม่เน้นความจำ แต่เน้นทักษะการนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่า ดังนั้นนักเรียนต้องฝึกฝนทักษะอยู่เสมอจึงจะทำให้ใช้ภาษาไทยได้ถูกต้องเหมาะสม

3.4 การเรียนโดยการกระทำ (learning by doing) โดยต้องเรียนจากประสบการณ์ตรงจากการกระทำด้วยตนเอง

3.5 กฎแห่งผล (law of effect) เมื่อเรียนภาษาไทยไปแล้วต้องทราบบว่าตนเองเป็นอย่างไร เพื่อช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาแก้ไขส่วนที่เป็นจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของตนเองได้ถูกต้อง

3.6 แรงจูงใจ (motivation) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะไม่สนใจเรียนภาษาไทยเท่าที่ควร ครูจึงต้องเตรียมสิ่งเร้า เพื่อจูงใจและให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย

3.7 การเสริมกำลังใจ (reinforcement) การเสริมกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้
นักเรียนรู้สึกเกิดความภูมิใจและพยายามทำกิจกรรมต่างๆ ต่อไป

3.8 กฎการใช้ (law of use) หมายถึงการฝึกฝนสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่เสมอ ย่อมทำให้การเรียนรู้เกิดความมั่นคงและเกิดการเรียนรู้ที่ถาวรไม่ลืมง่าย

4. ใช้วิธีสอนหลากหลาย ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจวิธีการสอนต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการสอนได้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนได้ทุกสถานการณ์

5. จัดกิจกรรมประกอบการสอนที่น่าสนใจ จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากขึ้น

6. มีขั้นตอนที่เหมาะสม

7. ใช้สื่อประกอบการสอน

8. ประเมินการสอนเป็นประจำ

ส่วนการสอนภาษาไทยในแง่ของการสื่อสารนั้น จะประกอบด้วยทักษะในการรับสาร และทักษะในการส่งสาร ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการสอนให้สัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ของนักเรียนให้มากที่สุด

การสอนเขียนภาษาไทย

การสอนเขียนภาษาไทยที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้เขียนต้องหมั่นฝึกฝนการเขียนสม่ำเสมอ ซึ่ง สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทรมพรรย์ (2536, หน้า 38-40) ได้เสนอการสอนเขียนภาษาไทยไว้ดังนี้

1. ครูควรจะได้ทดลองทดสอบความรู้พื้นฐานทางการเขียนของนักเรียน ก่อนที่จะมีการเรียนการสอน เพื่อให้ทราบว่านักเรียนมีความรู้ความสามารถในการเขียนอยู่บ้างแล้วแค่ไหน และจะช่วยให้ครูได้ทราบพัฒนาการทางการเขียนหลังจากการสอนไปแล้วทุกระยะ
2. การสอนทักษะการเขียนนั้นไม่ว่าจะเป็นการเขียนเรื่องใดก็ตาม ครูไม่ควรกำหนดหัวข้อตายตัว ควรให้นักเรียนมีโอกาสดำเลือกเรื่องที่จะเขียน หรือนักเรียนมีส่วนร่วมในการเสนอหัวข้อเรื่องด้วย
3. การสอนทักษะการเขียนไม่ควรแยกสอนจากทักษะการสอนอื่น คือทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และถ้าให้สัมพันธ์ไปถึงวิชาอื่น ๆ ด้วยจะดี
4. ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ย่างยากซับซ้อน นักเรียนส่วนมากไม่สนใจเหมือนทักษะอื่น ด้วยเหตุนี้ผู้สอนควรใช้หลักการเสริมแรง เสริมกำลังใจหลายรูปแบบ และจัดให้มีงานเขียนหลากหลายรูปแบบ ยกย่องและให้เกียรตินักเรียนที่มีผลงานดีเด่น
5. การสอนเขียนนั้นครูไม่ควรให้เกณฑ์หรือทฤษฎี แต่ควรให้มีการปฏิบัติจริง ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น
6. การสอนทักษะการเขียนที่จะให้ได้ผลนั้น ครูไม่ควรอธิบายอย่างเดียว ควรใช้สื่อประกอบด้วย เพราะสื่อการสอนจะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจแจ่มแจ้งและไม่เกิดความรู้สึกลำบากหน่าย
7. ครูควรวางแผนการสอนอย่างละเอียดและชัดเจน สามารถเน้นพฤติกรรมกรรมการเขียนของนักเรียนได้อย่างแจ่มชัด
8. นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการวัดผล และสร้างเกณฑ์ประเมินผลการเขียนด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบแนวทางในการวัดผลว่าควรเป็นอย่างไร เพื่อว่าตนเองจะได้ใช้วิจารณ์งานในการทำงาน

กล่าวโดยสรุป การสอนเขียนภาษาไทยนั้นครูต้องเข้าใจนักเรียน ทำความเข้าใจกับกระบวนการสอนเขียน แล้วจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมซึ่งจะทำให้สามารถพัฒนาการเขียนของนักเรียนให้ดีขึ้นได้

การวัดและการประเมินผลการสอนภาษาไทย

กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 30) ได้กล่าวถึงระเบียบของการวัดและประเมินผลไว้ว่า หลักสูตรฉบับปรับปรุงเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งในด้านความรู้

พื้นฐานสำหรับพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาอาชีพ นอกจากนี้ยังมีจุดเน้นตามความต้องการของชาติในด้านการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี จึงต้องการให้มีการพัฒนาการทักษะทางด้านต่าง ๆ เช่นกระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติงาน กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม ฯลฯ ระเบียบการประเมินจึงได้กำหนดไว้ว่า จุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัยและด้านกระบวนการ การวัดและการประเมินผลระดับการเรียนการสอน เป็นการวัดผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและตัดสินผลการเรียนการสอน ส่วนการวัดว่าผู้เรียนได้ใช้กระบวนการหรือไม่ การวัดกระบวนการนี้ควรให้ผสมผสานไปกับการวัดตามจุดประสงค์อื่น ๆ ซึ่งจะไม่มีการแยกสอบเพื่อวัดกระบวนการ

วิธีการวัดและเครื่องมือวัดผลประเมินผลนั้น มีจุดมุ่งหมายของการวัดอยู่ที่การกระทำหรือแผนการกระทำไม่ใช่ผลผลิต ดังนั้นการวัดจึงสามารถใช้เครื่องมือวัดได้หลายลักษณะ เช่น แบบสังเกตการปฏิบัติงานกลุ่ม แบบประเมินการพูด แบบประเมินการอ่านออกเสียง แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบสอบทั้งปรนัยและอัตนัย (กรมวิชาการ, 2536, หน้า 15)

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทย สรุปได้ว่า ในการสอนวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพและได้ผลดีนั้น จะต้องศึกษาหลักการสอน ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการเรียนรู้ของมนุษย์ เช่น ทฤษฎีทางจิตวิทยา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสนใจใคร่รู้ใคร่เรียน มีความเหมาะสมในการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติของการพัฒนาทักษะทางภาษาและจะต้องมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล การสอนตามคู่มือครูจะเป็นเครื่องช่วยชี้ทางในการจัดการเรียนการสอนเป็นแนวทางให้ครูได้ปฏิบัติตาม และปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลดีทั้งผู้เรียนและต่อครูผู้สอนด้วย

การสอนเขียนเพื่อการสื่อสาร

การสอนเขียนเพื่อการสื่อสาร ถือเป็นการใช้ทักษะภาษาในการส่งสารออกไปให้ผู้อื่นรับรู้ ดังนั้นเมื่อผู้เขียนมีบทบาทเป็นผู้ส่งสารก็ต้องรู้จักวิธีการในการส่งสารให้ถูกต้องและเหมาะสมสามารถสื่อความหมายให้เป็นที่เข้าใจต่อผู้รับสารได้ และโดยเฉพาะทักษะภาษาเขียนจะต้องอาศัยการฝึกฝนเป็นอย่างมาก เพราะการเขียนมีความลึกซึ้งและละเอียดอ่อนในการเลือกใช้คำตามวาระโอกาสต่าง ๆ กัน ผู้วิจัยได้ศึกษาการสอนเขียนเพื่อการสื่อสาร โดยจะนำเสนอรายละเอียดตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายของการเขียนสื่อสาร

ความหมายของการเขียนสื่อสารนั้น มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเอาไว้หลายท่าน ดังจะเสนอตามลำดับต่อไปนี้

อาราพอฟ (Arapoff, 1967, pp. 119-120) กล่าวว่า การเขียนเป็นกระบวนการทางความคิดและได้ย้่าว่า ในขณะที่เขียนนักเรียนจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ และพยายามเรียบเรียงลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามขั้นตอน

แมคคริมอน และเจมส์ (McCrimon & James, 1978, p. 3) กล่าวถึงการเขียนว่า การเขียนที่ีจะต้องสื่อความคิดความรู้สึกลดลงจนเรื่องราวต่าง ๆ ได้และทำให้ผู้อื่นเข้าใจตรงกับเจตนารมณ์ของผู้เขียน

อัจจิมา เกิดผล (2533, หน้า 73) กล่าวถึงการเขียนว่า คือ การสื่อความหมายโดยมีตัวอักษรเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมเพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบความรู้ความคิด และความรู้สึกของผู้เขียน

สรุปได้ว่า การเขียนสื่อสารคือ วิธีการสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์เป็นการนำเสนอความรู้ความคิด ประสบการณ์ จินตนาการ และแนวความคิดของผู้เขียน ไปยังผู้อ่านโดยผ่านตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ ซึ่งควรจะได้รับกำฝึกฝนอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นงานเขียนรูปแบบใดก็ตาม

2. ความสำคัญของการสอนเขียนสื่อสาร

การเขียนเป็นวิธีการสื่อสารที่ช่วยใ้มนุษย์สามารถเก็บรักษาและถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ไปยังผู้อื่นโดยไม่ต้องติดต่อด้วยตนเองโดยตรง การเขียนทุกรูปแบบถือเป็นมรดกทางสังคม การเขียนช่วยให้เราทราบประวัติศาสตร์ตลอดจนความรู้ทางวิชาการของเราเอง สังคมใดที่ไม่มีการเขียนจึงถือเป็นสังคมที่ล้าหลัง เพราะหากการแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้ความคิดขึ้นอยู่กับการพูดเพียงอย่างเดียว วิชาการตลอดจนวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาหลายร้อยปีจะมลายหายไป อนุชนรุ่นหลังจะปราศจากแนวทางทางประวัติศาสตร์ การศึกษาร่องรอยและความเป็นมาของบรรพบุรุษจะยากลำบากและเสียเวลานานที่สุด ฉะนั้นการสอนเขียนสื่อสารจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นมากที่จะมีส่วนทำให้สังคมนั้นมีความเจริญสามารถพัฒนาต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง สำหรับการสอนเขียนภาษาของประเทศไทยได้เริ่มมีประวัติมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยคือตัวหนังสือของพ่อขุนรามคำแหง และได้มีการพัฒนามายาวนานมากกว่า 700 ปี แต่นับว่าประเทศไทยมีการพัฒนาที่ก้าวหน้าและทันสมัยเมื่อเทียบกับประเทศที่มีสถานภาพด้านต่าง ๆ ใกล้เคียงกัน

3. จุดมุ่งหมายของการสอนเขียนสื่อสาร

ในการสอนเขียนส่วนใหญ่จะมุ่งให้ผู้เรียนสามารถเรียบเรียงถ้อยคำโดยใช้ศิลปะการแสดงออกในงานเขียนอย่างประณีตบรรจง สามารถทำให้อ่านข้อความนั้นเข้าใจในเจตนารมณ์

ฮีตัน (Heaton, 1979, p. 138) ได้สรุปถึงสิ่งที่สำคัญและจำเป็น เป็นพื้นฐานในการสอนเขียนสื่อสารไว้ดังนี้

1. ทักษะทางภาษา หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาได้ถูกต้อง
 2. ทักษะลีลาในการเขียน หมายถึง ความสามารถในการเลือกใช้ประโยคและภาษาได้อย่างเหมาะสม
 3. ทักษะกลไกในการเขียน หมายถึง ความสามารถในการใช้เครื่องหมายวรรคตอนการเขียนตัวอักษรและสะกดคำได้ถูกต้อง
 4. ทักษะการตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถที่จะเขียนได้ตามความคิด และลำดับความคิดนั้น อย่างสมเหตุสมผล มีลีลาการเขียนที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องนั้น
- ไรมส์ (Raines, 1985, pp. 5-11) ให้ทัศนะว่า ในการที่จะเขียนได้ชัดเจนคล่องแคล่วและสื่อความคิดให้ผู้อ่านเข้าใจได้ค่านั้น ผู้เขียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องพื้นฐานต่อไปนี้คือ
1. เนื้อหา ในการเสนอเนื้อหาของงานเขียน ผู้เขียนควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ของถ้อยคำ ความชัดเจน การมีความคิดริเริ่ม และความมีเหตุผล
 2. กระบวนการของผู้เขียน ผู้เขียนควรมีกระบวนการเขียนที่ครบวงจรได้แก่การได้มาซึ่งความคิด การเริ่มลงมือเขียน การเขียนร่าง และการทบทวนแก้ไข
 3. ผู้เขียนจะต้องพิจารณาก่อนลงมือเขียนว่า ผู้อ่านเป็นใคร เพื่อสามารถผลิตงานเขียนนั้นให้เหมาะสมกับผู้อ่าน
 4. จุดประสงค์ของผู้เขียนจะต้องมีเหตุผลในการเขียนงานเขียนแต่ละชิ้น
 5. การเลือกใช้คำ ผู้เขียนจะต้องรู้จักเลือกใช้คำศัพท์สำนวน และคำที่แสดงความรู้สึที่ได้เหมาะสม
 6. การเรียบเรียงข้อความ ผู้เขียนควรคำนึงถึงการเรียบเรียงถ้อยคำ ให้เป็นปริเฉท ประโยคใจความสำคัญ และประโยคสนับสนุนการใช้เครื่องหมายสัมพันธ์ความ และความเป็นเอกภาพ
 7. กลไกในการเขียน ผู้เขียนควรคำนึงถึงลายมือ การสะกดและเครื่องหมายวรรคตอน
 8. การใช้ภาษา ผู้เขียนควรคำนึงถึงลายมือ กฎเกณฑ์ การใช้คำกริยา ความสอดคล้องระหว่างประธานและกริยา คำนำหน้านาม และคำสรรพนาม
 9. ความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำในประโยค ผู้เขียนควรคำนึงถึงโครงสร้างประโยค ขอบข่ายของประโยค และการเลือกใช้ลีลาของประโยค

สรุปได้ว่า ในการสอนเขียนสื่อสารนั้น การที่จะทำให้งานเขียนของนักเรียนมีประสิทธิภาพได้ นักเรียนต้องมีความรู้ความสามารถในส่วนที่เป็นพื้นฐานหลายประการ เพื่อส่งผล

การเปรียบเทียบและจัดลำดับดังกล่าวแม้ว่าจะเสียเวลามากแต่ก็ทำให้คะแนนมีความเชื่อมั่นมากขึ้น ข้อดีก็คือให้คะแนนง่ายและรวดเร็ว ส่วนข้อเสียก็คือเป็นการให้ดุลยพินิจแก่ผู้ตรวจข้อสอบมากเกินไป อาจทำให้คะแนนที่ได้ไม่คงเส้นคงวา

วิธีที่ 2 การให้คะแนนแบบวิเคราะห์แยกส่วน (analytic scoring) เป็นการตรวจให้คะแนนโดยกำหนดประเด็นสำคัญ ๆ ที่ต้องให้คะแนน แล้วผู้สอนให้คะแนนผลการตอบตามประเด็นนั้น โดยให้คะแนนเป็นส่วน ๆ แยกกัน แล้วจึงนำคะแนนแต่ละส่วนมารวมกันภายหลัง ข้อดีคือจุดให้คะแนนชัดเจนและเฉพาะเจาะจงทำให้ง่ายต่อการตรวจสอบการให้คะแนน ส่วนข้อเสียคือการให้คะแนนยุ่งยากและเสียเวลาในการตรวจให้คะแนน

วิธีการตรวจให้คะแนนที่ดีน่าจะนำวิธีการให้คะแนนแบบผสมผสานระหว่างหลักการให้คะแนนแบบวิเคราะห์แยกส่วนกับการให้คะแนนแบบรวมเข้าด้วยกันคือ ขึ้นแรกพิจารณาคำตอบของผู้สอบทุกคน พิจารณาคุณภาพโดยรวมของผลการตอบว่าเป็นอย่างไร แล้วตรวจให้คะแนนผลการตรวจแบบรวม ขึ้นที่สองนำคำตอบที่ผ่านการให้คะแนนในขั้นแรกแล้วมาวิเคราะห์แยกส่วนแต่ละประเด็น แล้วให้คะแนนไปตามประเด็นนั้น ๆ หลังจากนั้นจึงนำคะแนนที่ได้แต่ละประเด้นมารวมกันภายหลัง

วิธีการตรวจให้คะแนนที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือวิธีการตรวจแบบวิเคราะห์แยกส่วน(analytic scoring) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิธีการกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ในการตรวจคำตอบแบบความเรียง ดังจะเสนอตามลำดับต่อไปนี้

วิธีการตรวจการย่อความ จุดที่สำคัญที่สุดของการตรวจย่อความคือ การตีความของนักเรียน เพราะเมื่อตีความได้แล้วจึงจะสามารถย่อใจความนั้นได้ถูกต้อง มิฉะนั้นจะสับสนระหว่างใจความกับผลความ กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 83) ได้เสนอเกณฑ์ในการตรวจย่อความมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การสรุปเรื่อง	4 คะแนน
ส่วนที่ 2 การใช้ภาษาประกอบด้วย	
1. การใช้ถ้อยคำสำนวน	4 คะแนน
2. การเขียนสะกดคำ	2 คะแนน
รวมคะแนนทั้งสิ้น	10 คะแนน
ส่วนที่ 1 การสรุปเรื่อง	
1. เขียนสรุปเรื่องได้ใจความสำคัญครบถ้วนได้	4 คะแนน
2. เขียนสรุปเรื่องได้ใจความสำคัญประมาณ 3 ใน 4 ได้	3 คะแนน
3. เขียนสรุปเรื่องได้ใจความสำคัญประมาณ 2 ใน 4 ได้	2 คะแนน

